

Henri Lefebvre

ESPACE ET POLITIQUE

Edition Anthropos, Paris 1972, 175 stranica

Lefebvrova knjiga *Prostor i politika* nosi podnaslov »Pravo na grad II« i logički je nastavak razmišljanja o problemima kvalitete života u urbanom prostoru s naglaskom na industrijsko društvo.

Djelo sadrži slijedeća poglavlja: *Uvod, Prostor, Refleksije o politici prostora, Grad i urbano, Engels i utopija, Institucije »posttehnološkog društva«* (prostor, proizvodnja prostora, politička ekonomija prostora), *Buržoazija i prostor, te Radnička klasa i prostor.*

Lefebvre razvija teoriju društvenog prostora koja je, s jedne strane, kritička analiza urbane stvarnosti a, s druge, kritika svakodnevnog života. U njegovoj analizi oba ova, međusobno nedjeljiva faktora, uvjetovana su produkcionim snagama i odnosima koji se reproduciraju u svim sferama društvenog života (dokolica, stan, stanovanje, svakodnevica, upotreba prostora, itd.).

Destruktivne snage društva koje nisu više vidljive, Lefebvre identificira kao Sistem, koji postaje prijetnja egzistenciji. Smisao više nije u devizi »Umriramo za Revoluciju!«, nego »Ukoliko ne želimo umrijeti, izvodimo Revoluciju, TOTALNU, i to brzo!«. Prvi i temeljni smisao svjetske Revolucije, koja je prema riječima Lefebvra neophodna, jest *eliminacija moći* koja vlada svim ljudskim domenama, *apstraktne moći* koja putem sredstava za proizvodnju čini finalne ciljeve sve nepoznatijim, sve otuđenijim.

Smisao prava na grad odnosi se, dakle, na globalni sistem, jer i »grad« i »urbano« i »prostor« odgovaraju globalnim realitetima. To je pravo vrlo ovisno o konceptu centralnosti (o kojem Lefebvre mnogo piše u djelu »Pravo na grad«),

centralnosti koja nije uvjetovana urbanističkom ideologijom ili intervencijom arhitekata. Ta centralnost rađa diskriminatorne i segregacione društvene odnose a odnosi se na centre odlučivanja, bogatstva, moći, informacija, znanja. Pravo na grad ne znači »znanost o gradu« (ekologija, geopolitika, ekistika, upravljanje zemljištem), već *svijest o produkciji prostora*. Ono znači konstituciju ili rekonstrukciju prostorno-vremenskog jedinstva. Jer danas se misaono i društveno nalaze u zajedničkoj praksi, u praksi prostora.

Posebnu historijsku ulogu u rješenju prostornih kontradikcija nosi radnička klasa koja upravo na ispitu novih urbanih suprotnosti treba postati subjektom a ne objektom procesa. Autor naglašava da radnička klasa nije iznad ili ispred ovih kontradikcija; ona treba da bude nosilac nove sinteze, nove prostorne i društvene kohezije. Odgovarajući na pitanje gdje je sada ta radnička klasa, Lefebvre konstatira da ju je nemoguće lokalizirati izvan društvenih produkcionih odnosa, izvan upotrebe društvenih produkcionih snaga i društvene prakse (»Ona jest dio procesa podruštvljavanja produkcionih snaga«).

Upućujući, na kraju u obliku pitanja kritiku francuskoj radničkoj klasi i studentskom pokretu, a koja se odnosi na akcije u danima burne 1968. godine, Lefebvre ipak radničkoj klasi ne odriče njenu historijsku ulogu i gaji beskrajnu vjeru upravo u njenu svjesnu i politički osmišljenu akciju.

Ova »mala knjiga«, kako ju autor naziva, nema namjeru dovesti u pitanje djela koja su joj prethodila (osim u dijalektici misli). Ona predstavlja tek pokušaj podizanja započete diskusije na višu razinu.

(Knjiga se upravo prevodi pa će uskoro biti dostupna svim zainteresiranim i na našem jeziku).

Melita Richter